

**Prawo rodzinne
w aspekcie najczęściej pojawiających się problemów w praktyce
funkcjonowania punktu nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie
Powiatu Tarnobrzесkiego**

Poradnik opracowany przez Fundację „Masz Prawo” z siedzibą w Tarnobrzegu jako zadanie publiczne zlecone i sfinansowane ze środków otrzymanych od Powiatu Tarnobrzесkiego w ramach edukacji prawnej, o której mowa ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2015 poz. 1255 z późniejszymi zmianami), w związku z realizacją zadania prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Tarnobrzесkim w 2019 roku.

Rozwód

W przekonaniu wielu osób panuje pogląd, iż uzyskanie rozwodu pozwoli im na osiągnięcie „świętego spokoju”. Jednak orzeczenie rozwodu przez sąd pociąga za sobą wiele konsekwencji prawnych, nie tylko dotyczących ustania małżeństwa. W przypadku posiadania małoletnich dzieci istnieje konieczność uregulowania kwestii dotyczącej władzy rodzicielskiej, kontaktów rodziców z dziećmi czy alimentów.

Ustanie małżeństwa przez rozwód zostało uregulowane w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Tam również należy sięgać szukając regulacji prawnych dotyczących stosunków między rodzicami a dziećmi.

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie Państwu zagadnień dotyczących spraw rozwodowych.

- 1. Kiedy sąd orzeka rozwód?**
 - 2. Kiedy orzeczenie rozwodu jest niedopuszczalne?**
 - 3. Wina przy rozwodzie**
 - 4. Jakie skutki wywołuje orzeczenie rozwodu?**
 - 5. Obowiązek alimentacyjny na rzecz byłego małżonka**
 - 6. Jak wnieść pozew o rozwód?**
-

1. Kiedy sąd orzeka rozwód?

Sąd orzeknie rozwód wtedy, gdy stwierdzi, że pomiędzy małżonkami nastąpił **trwały i zupełny rozkład pożycia małżeńskiego**, są to tzw. pozytywne przesłanki rozwodu.

Zupełny rozkład pożycia małżeńskiego oznacza, iż małżonków nie łączy już więź duchowa, fizyczna ani ekonomiczna. Trwałość rozkładu pożycia oznacza, iż z doświadczenia życiowego wynika, iż w tej konkretnej sprawie powrót małżonków do siebie nie nastąpi.

2. Kiedy orzeczenie rozwodu jest niedopuszczalne?

Mimo istnienia wymienionych wyżej pozytywnych przesłanek orzeczenie rozwodu jest niedopuszczalne (negatywne przesłanki orzeczenia rozwodu) w następujących sytuacjach:

- a) Na skutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci;
- b) Z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego;
- c) Orzeczenia rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego, chyba że:
 - 1) drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód;
 - 2) brak zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego;

3. Wina przy rozwodzie

Sąd w wyroku rozwodowym orzeknie, czy i który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia małżeńskiego. Jednak na zgodny wniosek małżonków sąd zaniecha orzekania o winie. Wywoła to skutki jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Zgodnie z utrwalonym w Polsce orzecznictwem przyczyną ponoszenia winy za rozkład pożycia małżeńskiego może być zdrada małżeńska, zmiana wyznania przez jednego małżonków, czy naganność postępowania wobec małżonka i osób trzecich związanych z małżonkiem więzami rodzinnymi czy szczególną przyjaźnią.

4. Jakie skutki wywołuje orzeczenie rozwodu?

Orzeczenie rozwodu wywołuje rozwiązanie węzła małżeńskiego. Tym samym orzeczenie rozwodu wywołuje powstanie rozdzielności majątkowej, oznacza to, iż byli małżonkowie stają się współwłaścicielami w częściach ułamkowych. Rozwiedzeni małżonkowie nie dziedziczą ustawowo po sobie, nadto po orzeczeniu rozwodu można zawrzeć nowy związek małżeński. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku rozwodowego małżonek, który przyjął nazwisko drugiego małżonka w momencie zawarcia związku małżeńskiego może poprzez złożenie oświadczenia przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego wrócić do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa.

W wyroku orzekającym rozwód sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem małżonków i kontaktach rodziców z dzieckiem oraz orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka.

Jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie sąd w wyroku rozwodowym orzeknie o sposobie korzystania z niego na czas wspólnego zamieszkiwania w nim. Nadto gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Rozstrzygając o wspólnym mieszkaniu małżonków sąd uwzględni przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.

Na wniosek, sąd może w wyroku rozwodowym dokonać podziału majątku wspólnego, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu (np. pomiędzy stronami nie ma sporu co do składu i sposobu podziału tego majątku).

5. Obowiązek alimentacyjny na rzecz byłego małżonka

Małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia (wina obojga małżonków, brak orzekania o winie) i który **znajduje się w niedostatku**, może żądać od byłego małżonka alimentów.

Jeżeli jeden małżonek został uznany wyłącznie winnym rozkładu pożycia małżeńskiego, a rozwód spowodował pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, to ten może dochodzić na swoją rzecz alimentów, **choćby nie pozostawał w niedostatku**.

Obowiązek alimentacyjny wobec małżonka wygasa na skutek zawarcia przez niego nowego związku małżeńskiego oraz po upływie 5 lat, w sytuacji orzeczenia rozwodu bez orzekania

o winie lub orzeczenia z winy obu stron, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

6. Jak wnieść pozew o rozwód?

a) Gdzie wnosimy pozew o rozwód?

Pozew o rozwód wnosi się do Sądu Okręgowego Wydziału Cywilnego, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie wspólne miejsce zamieszkania, o ile chociaż jedno z małżonków ma tam miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu.

W przeciwnym wypadku właściwym jest Sąd miejsca zamieszkania pozwanego, a jeżeli i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda.

W powiecie tarnobrzesckim właściwym miejscowo jest Sąd Okręgowy I Wydział Cywilny w Tarnobrzegu.

b) W jakiej wysokości wnosi się opłatę od pozwu o rozwód?

Opłata sądowa od pozwu w sprawie o rozwód wynosi 600 zł. W sytuacji wniesienia pozwu o rozwód bez orzekania o winie uiszcza się opłatę sądową w pełnej wysokości, jednak sąd w wyroku rozwodowym zwróci stronie od Skarbu Państwa połowę tej opłaty.

c) Co powinien zawierać pozew rozwodowy?

Pozew należy sporządzić na piśmie. W piśmie należy wskazać sąd, do którego kierowany jest pozew oraz oznaczyć strony postępowania (imiona, nazwiska oraz ich adresy). W pozwie należy wskazać czego żąda strona powodowa, określić czy wnosi o orzeczenie rozwodu z winy drugiej strony, czy też wnosi o orzeczenie rozwodu bez orzekania o winie stron. Nadto w przypadku posiadania wspólnych małoletnich dzieci w pozwie należy wnieść o rozstrzygnięcie o wykonywaniu władzy rodzicielskiej, kontaktach, czy też alimentach.

W uzasadnieniu strona wnosząca pozew rozwodowy powinna wskazać w jakich okolicznościach strony poznały się oraz jak przebiegało ich małżeństwo oraz czy doszło do zerwania więzi duchowej, fizycznej i ekonomicznej. W przypadku żądania orzeczenia rozwodu z winy drugiego małżonka należy wskazać w jaki sposób drugi małżonek doprowadził do rozkładu pożycia małżeńskiego.

d) W ilu egzemplarzach należy złożyć pozew do sądu oraz co do niego dołączyć?

Pozew o rozwód składa się w dwóch egzemplarzach. Należy do niego dołączyć akt małżeństwa oraz w przypadku posiadania wspólnych małoletnich dzieci akty urodzenia. Dodatkowo strona może dołączyć dokumenty, z których ma zostać przeprowadzony dowód.

ALIMENTY

1. Dochodzenie alimentów w sprawie o rozwód

Powództwo o zasądzenie alimentów na rzecz wspólnych małoletnich dzieci wnosi się do sądu rodzinnego. W przypadku jednak wniesienia sprawy o rozwód w pozwie rozwodowym lub w odpowiedzi na pozew strona może żądać zasądzenia alimentów rzecz małoletnich dzieci stron. W treści żądania należy wskazać na rzecz kogo sąd winien zasądzić alimenty, w jakiej wysokości oraz terminie płatności każdej z rat oraz można domagać się naliczenia odsetek w przypadku zwłoki w płatności którejkolwiek z rat. W przypadku gdy wszczęte zostało postępowanie w sprawie o alimenty przed sądem rejonowym i został w trakcie tego

postępowania wniesiony pozew o rozwód sąd rejonowy zawiesi postępowanie co do alimentów za okres od wytoczenia powództwa o rozwód.

2. Dochodzenie alimentów na rzecz małoletnich dzieci przed sądem rodzinnym

Rodzice zobowiązani są do świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci, które nie są jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

a) Gdzie złożyć pozew o alimenty?

Powództwo o alimenty można wytoczyć przed sądem rejonowym według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej, tj. wg miejsca zamieszkania małoletniego lub według miejsca zamieszkania pozwanego. Wybór sądu należy do powoda.

b) Czy wnosi się opłatę sądową od pozwu?

Pozew o alimenty wolny jest od opłat sądowych.

c) Jak ustalić wysokość dochodzonych alimentów?

Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego.

Usprawiedliwione potrzeby najczęściej należy rozumieć jako potrzeby materialne i niematerialne na poziomie przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa. Ustalając je bierze się pod uwagę wiek dziecka, jego stan zdrowia, potrzeby związane z leczeniem, zakupem wyżywienia, środków czystości, ubrań, dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, potrzeby związane ze wspomaganiami w nauce np. korepetycje, wypoczynkiem czy rozrywką (np. kino, wycieczka szkolna).

Natomiast możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego to jego dochody osiąmane z tytułu wynagrodzenia za pracę, możliwość podjęcia lepiej płatnej pracy z uwagi na posiadane wykształcenie lub doświadczenie zawodowe, wiek, stan zdrowia, czy posiadany majątek np. nieruchomości, oszczędności.

Małoletnie dzieci mają prawo do życia na takiej samej stopie życiowej jak ich rodzice.

d) Jakich dochodów sąd nie uwzględnia przy ustalaniu wysokości alimentów ?

Na zakres świadczeń alimentacyjnych nie wpływają:

- 1) świadczenia z pomocy społecznej lub funduszu alimentacyjnego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, podlegające zwrotowi przez zobowiązanego do alimentacji (tzw. świadczenia z funduszu alimentacyjnego)
- 2) świadczenia, wydatki i inne środki finansowe związane z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej, o których mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i Systemie pieczy zastępczej;
- 3) świadczenie wychowawcze, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tzw. 500+)
- 4) świadczenia rodzinne, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;(np. zasiłki)

- 5) rodzicielskie świadczenie uzupełniające, o którym mowa w ustawie z dnia 31 stycznia 2019 r. o rodzicielskim świadczeniu uzupełniającym (tzw. MAMA 4+)

Sąd ustalając kwotę alimentów nie uwzględnia pobierania powyższych świadczeń.

e) Jakie elementy powinien zawierać pozew o alimenty?

1) Sąd właściwy do rozpoznania sprawy

O ile pomiędzy rodzicami małoletnich nie toczy się postępowanie w sprawie o rozwód sądem właściwym do rozpoznania sprawy będzie sąd rejonowy wydział rodzinny właściwy wg miejsca zamieszkania małoletniego lub według miejsca zamieszkania pozwanego.

2) Strony

Wnosząc pozew do sądu należy w pierwszej kolejności określić strony postępowania. Będą nimi małoletnie dzieci reprezentowane najczęściej przez jednego z rodziców oraz drugi rodzic zobowiązany do alimentacji.

3) Wartość przedmiotu sporu

Należy wskazać wartość przedmiotu sporu. Oblicza się ją mnożąc dochodzoną miesięczną kwotę dochodzonych alimentów przez 12 miesięcy i zaokrąglając uzyskaną kwotę do pełnego złotego w górę.

4) Żądanie pozwu

Żądaniem pozwu będzie wniosek aby sąd zasądził określoną kwotę tytułem świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletniego dziecka, płatnych do określonego dnia miesiąca wraz ze wskazaniem, iż alimenty mogą być płacone do rąk rodzica u którego dziecko stale przebywa.

Dodatkowo we wniosku można wnosić aby sąd przeprowadził wskazane przez nas dowody np. z dokumentów lub zeznań świadków.

5) Uzasadnienie pozwu

W uzasadnieniu pozwu należy zwięźle przedstawić jakie są usprawiedliwione potrzeby małoletniego oraz jakie możliwości zarobkowe i majątkowe posiada pozwany.

6) Załączniki

Do pozwu należy dołączyć jako załączniki akt urodzenia małoletniego oraz wszystkie dokumenty, z których chcemy aby sąd przeprowadził dowód.

Pozew należy podpisać i złożyć w dwóch egzemplarzach.

KONTAKTY Z DZIECKIEM

Niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz dzieci mają prawo i obowiązek do wzajemnych kontaktów. Każde dziecko ma prawo, mimo ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej, do osobistych kontaktów z rodzicem, chyba że byłoby to sprzeczne z jego dobrem.

1. Na czym polegają kontakty ?

Kontakty w szczególności obejmują możliwość przebywania rodzica z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu, bezpośrednie porozumiewanie się utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym środków komunikacji elektronicznej.

2. Kto ustala kontakty rodzica z dzieckiem?

W sytuacji kiedy dziecko stale przebywa u jednego z rodziców, sposób utrzymywania kontaktów z drugim rodzicem powinien być ustalony wspólnie przez rodziców. W braku porozumienia o kontaktach rozstrzyga sąd opiekuńczy.

3. Kiedy sąd ograniczy utrzymywanie kontaktów z dzieckiem a kiedy ich zakaze?

Sąd kierując się dobrem dziecka może ograniczyć utrzymywanie kontaktów dziecka z rodzicem, w szczególności:

- a) zakazać spotykania się z dzieckiem;
- b) zakazać zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu;
- c) zezwolić na spotkanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd;
- d) ograniczyć kontakty do określonych sposobów porozumiewania się na odległość;
- e) zakazać porozumiewania się na odległość.

Jeżeli utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem poważnie zagraża dobru dziecka lub je narusza, sąd zakaze ich utrzymywania.

4. Co zrobić kiedy drugi rodzic utrudnia wykonywanie ustalonych kontaktów z dzieckiem?

Jeżeli rodzic, pod pieczę którego dziecko stale przebywa utrudnia wykonywanie drugiemu rodzicowi kontaktów ustalonych orzeczeniem sądowym lub ugodą sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku.

W sytuacji kiedy sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej i rodzic nadal utrudnia wykonywanie kontaktów, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej, ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń.

